

هستی و چیستی

هستی و چیستی (وجود و ماهیت)

- ۱- این مفاهیم از پرکاربردترین مفاهیم هستند.
- ۲- معمولاً در کنار هم به کار می‌روند.

قدم های سه گانه برای شناخت نسبت دو مفهوم وجود و ماهیت

قدم اول: هستی در مقابل نیستی

- هر انسانی «واقعیت» را با مفهوم هستی بیان می‌کند.
- هر انسانی «عدم واقعیت» را با مفهوم نیستی بیان می‌کند.
- هر انسانی واقعیت را منشأ اثر می‌داند و برای نیستی اثر قائل نیست.
- این قدم چند پیش فرض دارد: ۱- ما هستیم. ۲- چیزهایی اطراف ما هستند. ۳- ما توانایی شناخت خود و اطرافمان را داریم.

قدم دوم: هستی در مقابل چیستی در واقعیت

- استفاده از کلمات این و آن نشان از پی بردن به وجود است.
- سؤال از چیستی نشان از عدم آگاهی از ماهیت است.
- انسان در هر چیزی که مشاهده می‌کند (اشیای واقعی غیر هم نوع) دو حیثیت می‌یابد:
 - موجود بودن = مشترک بین موجودات
 - چیستی داشتن = اختصاصی هر شیء
- نکته: چیستی وجه اختصاصی هر شیء را بیان نمی‌کند، بلکه چیستی وجه اختصاصی یک نوع را بیان می‌کند.

قدم سوم: هستی در مقابل چیستی در ذهن

فارابی

- توجه ویژه به نسبت میان دو مفهوم وجود و ماهیت
- بیان نکات در تمایز میان دو مفهوم وجود و ماهیت

ابن سینا

ادامه دهنده راه فارابی

- بیان تفاوت بین جنبه (حیثیت) و اجزاء سازنده یک چیز ← وجود و ماهیت
- سخن ابن سینا: وقتی می‌گوییم هستی و چیستی دو جنبه یک چیزند به این معنی نیست که آن‌ها دو جزء از یک چیزند که با هم ترکیب یا جمع شده‌اند ← در انسان موجود است.
- هستی و چیستی (وجود و ماهیت) صرفاً در ذهن از هم متمایز می‌شوند ← دو مفهوم مختلف‌اند.

رابطه انسان و موجود

- در ذهن و از جهت مفهوم: ۲ چیز ← مغایر و قابل تفکیک
- در واقعیت و از جهت هستی: ۱ چیز ← عینی و غیرقابل تفکیک
- حمل چیستی هرچیز بر آن چیز یک حمل ضروری و بی نیاز از دلیل است.
- حمل هستی بر هر چیستی یک حمل غیرضروری و نیازمند به دلیل است.
- هرگاه موضوع و محمول یکی باشند = حمل اولی ذاتی
- هرگاه مفهوم محمول غیر از مفهوم موضوع باشد = حمل شایع صناعی

نتایج عینیت و جزئیت وجود و ماهیت

- ۱- هم معنا شدن همه ماهیت‌ها (در فرض عینیت)
- ۲- تصور هرماهیتی برای وجودش کافی بود. (در فرض عینیت و جزئیت)
- ۳- عدم معناداشتن ممکن الوجود (در فرض عینیت و جزئیت)

گذری تاریخی

فارابی و ابن سینا توجه ویژه‌ای به تفکیک وجود ماهیت دارند که عبارت‌اند از:

- پیدا کردن عنوان مجزا برای این بحث
- مقدمه بحث‌های جدیدی در فلسفه
- این بحث یکی از اساسی‌ترین آراء در تفکر اسلامی است.
- پایه برهان وجوب و امکان در اثبات وجود خدا

توماس آکوئیناس

- آشنا با فلسفه ابن سینا
- مانند ابن سینا مغایرت وجود و ماهیت را پایه اثبات وجود خدا قرارداد.
- پایه گذاری فلسفه‌ای در اروپا در قرن‌های ۱۳ تا ۱۵ که بیشتر متکی به دیدگاه‌های ابن سینا و تاحدودی ابن رشد بود.